

1. Personības un to nozīme

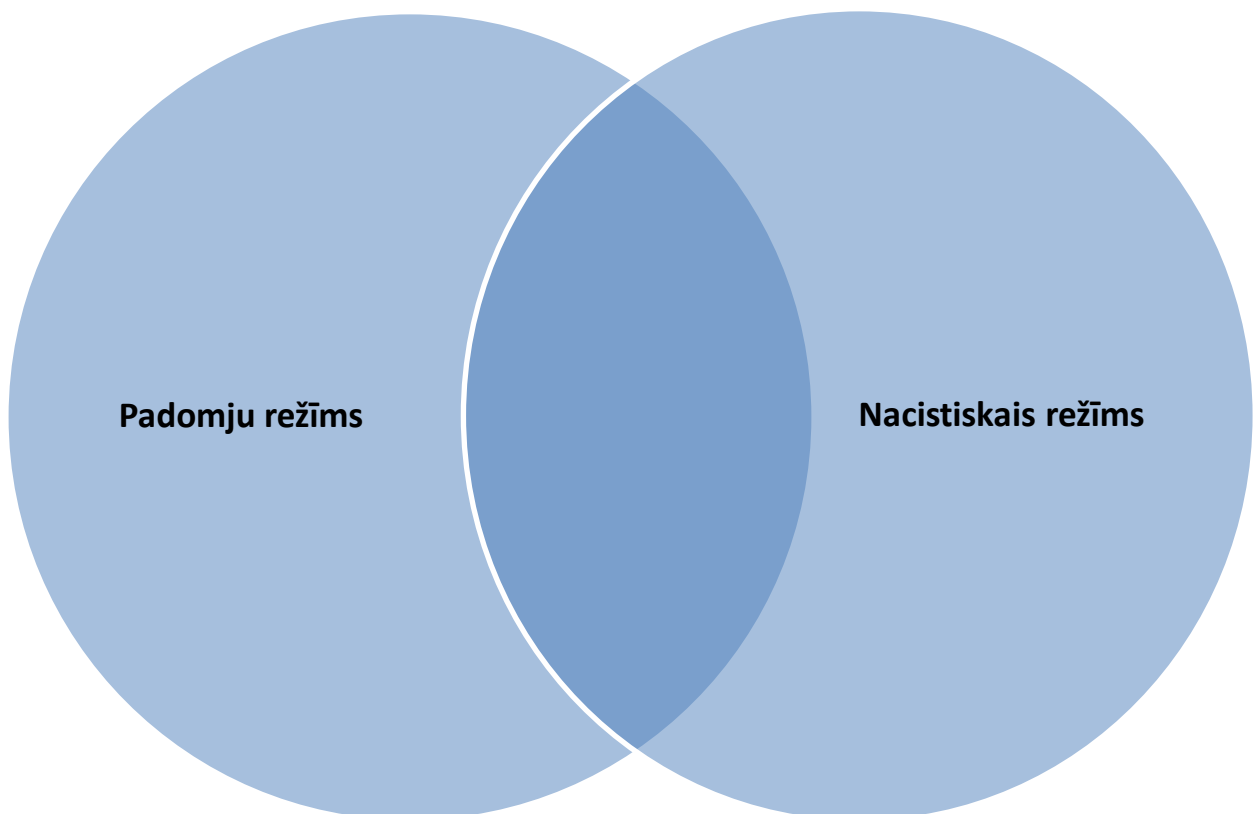
Sameklē papildus informāciju par šiem cilvēkiem un raksturo viņu nozīmi Latvijas vēsturē detalizētāk:

Vilis Lācis - _____

Rūdolfs Bangerskis - _____

2. Okupācijas režīmu galvenās iezīmes

Aizpildi diagrammu, salīdzinot abus okupācijas režīmus Latvijā Otrā pasaules kara laikā. (Katrā pusē klāt pieraksti tikai šim režīmam raksturīgās iezīmes, pa vidu - kopējās)



3. Darbs ar avotiem

1. Darba lapa

– Latvijas un PSRS savstarpējās attiecības pirms okupācijas 1940.g. 17.jūnijā.

1) Izlasi avotus:

Avots A

Savstarpējās palīdzības pakts starp Latviju un Padomju Sociālistisko Republiku Savienību.
[1939.gada 5.oktobrī, Maskava]

Latvijas Republikas Prezidents, no vienas puses, un PSRS Augstākās Padomes Prezidijs, no otras puses, nolūkā attīstīt 1920.gada 11.augusta miera līguma nodibinātās draudzīgās attiecības, kuras pamatojas uz otras puses valstiskās neatkarības atzīšanu un neiejaukšanos tās iekšējās lietās;

atzīstot, ka 1920.gada 11.augusta miera līgums un 1932.gada 5.februāra līgums par neuzbrukšanu un konfliktu nokārtošanu miera ceļā joprojām ir viņu savstarpējo attiecību un saistību stiprs pamats;

pārlicināti, ka abu Līdzēju Pušu interesēm atbilst precīzo nosacījumu noteikšana par savstarpējās drošības nodrošināšanu,

atzina par nepieciešamu noslēgt savā starpā sekojošo savstarpējās palīdzības paktu un šai nolūka iecēla par saviem pilnvarotiem:

Latvijas Republikas Prezidents:
Vilhelmu Munteru, Ārlietu Ministru,

PSRS Augstākās Padomes Prezidijs:
V.M.Molotovu, Tautas Komisāru Padomes Priekšsēdētāju un Ārlietu komisāru,

kuŗi, savstarpēji uzrādījuši savas pilnvaras, kas atrastas vajadzīgā un pienācīgā formā, vienojās par sekojošo:

I pants
Abas Līdzējas Puses apņemas sniegt viena otrai visādu palīdzību, ieskaitot arī militāru, gadījumā ja notiktu tiešs uzbrukums vai rastos uzbrukuma draudi no jebkuŗas Eiropas lielvalsts puses Līdzēju Pušu jūras robežām Baltijas jūrā vai viņu sauszemes robežām caur Igaunijas vai Lietuvas Republikas teritoriju, kā arī pakta III pantā minētām bāzēm.

II pants
Padomju Savienība apņemas sniegt Latvijas armijai uz izdevīgiem noteikumiem palīdzību ar apbruņojumu un citiem kara materiāliem.

Latvijas Republika, nolūkā nodrošināt Padomju Savienības drošību un savas pašas neatkarības nostiprināšanai, piešķir Padomju Savienībai tiesību turēt Liepājas un Ventspils pilsētās kara flotes

bāzes un dažus aerodromus aviācijai, uz nomas pamata par salīgstamu cenu. Noteiktās vietas bāzēm un aerodromiem ierādāmas un to robežas nosakāmas uz savstarpējas vienošanās pamata.

Irbes jūras šauruma apsardzības nolūkā Padomju Savienībai piešķirta tiesība uz tiem pašiem noteikumiem ierīkot krasta artilērijas bāzi jūrmalā starp Ventspili un Pitragu.

Flotes bāžu, aerodromu un krasta artilērijas bāzes aizsardzības nolūkā Padomju Savienībai ir tiesība turēt šīm bāzēm un aerodromiem ierādītos iecirkņos uz sava rēķina stingri ierobežotu padomju bruņoto sauszemes un gaisa spēku daudzumu, kuru maksimālais skaitliskais sastāvs nosakāms ar atsevišķu vienošanos.

IV pants

Abas Līdzējas Puses apņemas nenoslēgt nekādas savienības un nepiedalīties nekādās koalīcijās, kas vērstas pret vienu no Līdzējām Pusēm.

V pants

Šī pakta izvešana dzīvē nekādā ziņā nedrīkst aizskart Līdzēju Pušu suverēnās tiesības, starp citu, viņu valsts iekārtu, saimniecisko un sociālo sistēmu un militāro rīcību.

Bāzēm un aerodromiem ierādāmie iecirkņi (III pants) paliek Latvijas Republikas teritorija.

VI pants

Šis pakts stājas spēkā ar ratifikācijas dokumentu apmaiņu. Dokumentu apmaiņa tiks izdarīta Rīgā sešu dienu laikā, skaitot no šī pakta parakstīšanas dienas.

Šis pakts ir spēkā desmit gadus, pie kam gadījumā, ja viena no Līdzējām Pusēm neatzīst par vajadzīgu uzteikt šo paktu vienu gadu pirms termiņa notecēšanas, tas automātiski paliek spēkā uz turpmākiem desmit gadiem.

Šo apliecinot, augšā minētie pilnvarotie šo līgumu parakstījuši un piespieduši tam savus zīmogus.

Sastādīts Maskavā, divos oriģinālos, latviešu un krievu valodā, 1939.gada 5.oktobrī.

V.Munters

V.Molotovs

http://www.historia.lv/alfabets/L/la/lat_psr_s_palidz_pakt/dokumenti/1939.10.05.latviesu.htm

Avots B

Vēsturnieka RIHARDA TREIJA raksts "Latvijas Vēstnesim" (2000.g).

Bāzu līgums - tā nereti dēvē 1939.gada 5.oktobrī parakstīto Latvijas un PSRS savstarpējās palīdzības paktu. [..]

1939.gada 30.septembra naktī, kā bieži strādāja Kremļa varasvīri, Molotovs izsauca pie sevis Latvijas sūtni Padomju Savienībā pulkvedi Frici Krieviņu un izteica izbrīnu par to, ka Ulmaņa valdība izliekoties, it kā nekas nebūtu mainījies pēdējā mēnesī. Noticis esot daudz, starp citu — neesot vairs Polijas. Igaunija jauno stāvokli esot sapratusi un parakstījusi ar PSRS līgumu. Viņš cerot, ka Latvijas valdība darīšot to pašu un tādēļ vistuvākajā nākotnē, sagaidot Maskavā tās pārstāvi, kas būtu pilnvarots parakstīt analoģu dokumentu.

[..] Ministru kabinets nolēma sūtīt uz Maskavu 2.oktobrī V.Munteru. Debatēs par delegāta uzdevumiem, kā teikts sēdes protokolā, "izskan vienprātīga vēlēšanās sargāt valstī mieru un visiem iespējamajiem līdzekļiem aizstāvēt latviešu tautas un valsts intereses". Tā skaļi deklarēja 9 valdības locekļi ar "vadoni" priekšgalā, piedaloties vēl ministram J.Čamanim un valsts kontrolierim J.Kaminskim. Citam arī nebija kam lemt, jo Saeima tika atlaista jau 1934.gada 15.maijā.

Vācijas sūtnis Rīgā H. fon Koce 6.oktobrī cita starpā informēja savu Ārlietu ministriju: "Kaut gan latviešu valdība no tikko iepriekš pabeigtajām igauņu un krievu sarunām varēja zināt, kas sagaidāms, un kaut gan nebija starpgadījumu kā Rēvelē (ar poļu zemūdeni — *R.T.*), kas ļautu šaubīties par tās neitrālo izturēšanos, [valdība] jutās spiesta sekot aicinājumam bez kavēšanās. Tas rāda, cik ļoti abas puses tiecās pēc savstarpējo attiecsmju pārkārtojuma."

Savukārt Ā.Klīve, kas bija viens no gudrākajiem Latviešu zemnieku savienības politiķiem, atceras, ka 1939.gada 1.oktobrī K.Ulmanis uzaicinājis viņu pie sevis un stāstījis viņam, ka saņemta telegramma no Latvijas sūtņa Maskavā par PSRS valdības kategorisku aicinājumu sūtīt uz turieni ārlietu ministru ar līguma parakstīšanas pilnvarām. Tas ir ultimāts, teicis Klīve. Ulmanis atbildējis — jā, un turpinājis: "Jebkura militāra pretošanās krieviem ir neiespējama. Mūsu aizsardzības sistēma kopš valsts pirmajām dienām ir bāzēta uz vienas vai divu nedēļu pretošanos, kamēr saņemam Tautu Savienības vai draudzīgu valstu palīdzību. Tagad uz tādu palīdzību nevar cerēt. Tautu Savienība ir bezspēcīga un mūsu sabiedrotā Igaunija jau parakstījusi līgumu. Polija ir sakauta, un satiksme ar Lielbritāniju un Franciju ir pārtraukta. Nav šaubu, ka mums būs jāparaksta Maskavā līdzīgs līgums, kā to ir parakstījuši igauņi. Prasība, lai ārlietu ministram dod plašas pilnvaras, nozīmē, ka viņam jādod tiesības Maskavas diktēto līgumu tūlīt parakstīt." Ulmanis gribējis zināt Klīves viedokli, un pēdējais esot atbalstījis Valsts un ministru prezidenta pozīciju, tikai iesakot, lai līgumu noslēdz uz kādu gadu skaitu, bet tikai uz laiku, kamēr turpinās karš. (Cit. pēc: Dunsdorfs E. Kārļa Ulmaņa dzīve — R., 1992. — 350.–351.lpp.).

Nesazinājies pat ar Lietuvu (igauņi diemžēl bija līdzīgi rīkojušies attiecībā uz Latviju), V.Munters 2.oktobrī ieradās Maskavā, un jau tās pašas dienas vakarā sākās sarunas ar krieviem, kurās bez viņa no Latvijas puses piedalījās tikai sūtnis F.Kociņš, turpretim pretējo pusi pārstāvēja, tā teikt, visa smagā artilērija — J.Staļins, V.Molotovs, ārlietu komisāra vietnieks V.Potjomkins, kā arī kaimiņlielvalsts sūtnis Rīgā I.Zotovs.

Diskusija bija virzīta uz vieniem — Latvijas — vārtiem. Pirmo vijoli, protams, spēlēja Kremļa saimnieks. Kā liecina Muntera pēc sarunām izdarītās piezīmes, kuras viņš vakaros diktēja stenogrāfistei Latvijas sūtniecībā, Staļina un viņa komandas apetīte bija neizmērojama. Lūk, ko starp citu teica (Muntera atreferējumā) PSRS delegācijas vadītājs:

"Mums ir vajadzīgas neaizsalstošas jūras bāzes... Tas, kas noteikts 1920.gadā (Latvijas un Padomju Krievijas miera līgumā — *R.T.*), nevar palikt uz mūžīgiem laikiem. Jau Pēteris Lielais rūpējās par izeju pie jūras. Mēs tagad esam bez izejas, bet tādā stāvoklī palikt nevaram."

"... Es jums saku atklāti: iespaidu sfēru sadalījums ir noticis."

"... Varētu paņemt no jums teritoriju ar krievu mazākumtautību, bet mēs šo jautājumu nepadziņājam."

"... Pēc šā līguma noslēgšanas katrs zinās, ka šeit (Latvijā — *R.T.*) ir divi saimnieki — latvieši un krievi."

"... Jūs domājat, ka mēs jūs gribam sagrābt. Mēs varētu to tagad darīt, bet mēs to nedarām, lai gan Rīga ir pretpadomju aģitācijas centrs." utt., u.tjpr.

V.Munters un F.Kociņš, cik vien bija viņu spēkos, aizstāvēja Latvijas intereses. Viņi iebilda, oponenti, precizēja, operēja ar skaitļiem, pat kaulējās... Ministrs un sūtnis pat nebaidījās deklarēt, ka Latvijas tautas acīs "līgums tiks iztulkots kā tāds, kurš rada kaut ko līdzīgu protektorātam (un viņiem bija taisnība — *R.T.*). V.Munters un F.Kociņš panāca, ka daži līgumprojekta un tā konfidencialā protokola panti tika mīkstināti vai mainīti.

3.oktobrī Ulmanis uzaicināja uz Rīgas pili fon Koci, lai iegūtu informāciju par Vācijas nostāju pret Maskavas prasībām Latvijai. Pēc sarunas Ulmanim kļuva skaidrs, ka no Berlīnes viņa valdībai nekāds atbalsts nav gaidāms.

Tās pašas dienas vakarā pulksten 21.33 sākās Latvijas Ministru kabineta ārkārtas sēde, kurā Ulmanis sīki ziņoja par sarunu gaitu Maskavā. Valdība nolēma izteikt piekrišanu Muntera vestajām sarunām, uzdot viņam censties, "ja vien iespējams, iegūt visizdevīgākos noteikumus PSRS līgumam ar Latviju", un pilnvarot ārlietu ministru parakstīt savstarpējās palīdzības līgumu.

[..]Saskaņā ar slepeno protokolu Padomju Savienībai bija atļauts turēt Latvijā līdz 25 tūkstoš vīru lielu gaisa un sauszemes karaspēku (1940. gada 1. jūnijā Latvijas armijā bija 2013 virsnieki, 27 555 virsnieku vietnieki, instruktori un kareivji un 1275 brīva līguma darbinieki, kopskaitā 30 843 cilvēki). Kā pakts, tā protokols bija parakstīti, lai "novērstu un aizkavētu līgumslēdzēju pušu ieraušānu karā, kas tagad noris Eiropā". Protokola 2. pants paredzēja, ka "palīdzība noteikti jāsniedz tad, kad otra puse izteiktu vēlēšanos, pie kam ar abpusēju piekrišanu; puse, kam jāsniedz palīdzība, kad izceļas karš starp otru un trešo valsti, var palikt neitrāla". 3. pants noteica nepieciešamo aparātu, kas sekotu pakta realizēšanai un atrisinātu jautājumus, kas rastos šajā sakarā. Šim nolūkam izveidojama īpaša jaukta komisija uz paritātes pamatiem no abām līgumslēdzējām pusēm. Gadījumā, ja izceltos domstarpības, nosakot vietas un robežas bāzēm un aerodromiem un vispār komisijas darbā, strīdīgie jautājumi jāizšķir diplomātiskā ceļā vai tiešās sarunās starp valdībām. [..]

<http://vip.latnet.lv/lpra/treijs.htm>

2) Atbildi uz jautājumiem:

1. Kurš no dotajiem informācijas avotiem ir uzskatāms par vēstures avotu? Kuras pazīmes par to liecina?

2. Kādas saistības apņēmas abas līgumslēdzējpusēs parakstot Savstarpējās palīdzības paktu?

3. Kāpēc Latvija piekrīt parakstīt Savstarpējās palīdzības paktu? Pamato to balstoties uz izlasīto informāciju.

4. Balstoties uz avotu A, izvērtē kurš līguma punkts nav ticis ievērots. Kuri vēlākie vēstures notikumi par to liecina?

2.Darba lapa – Dzīve Kurzemē Otrā pasaules kara noslēgumā.

Avots A

Garīdznieka Juliana Vaivoda atmiņas par dzīvi Liepājā Kurzemes cietokšņa laikā

1944.g.30.oktobrī. Dzīve Liepājā ar katru dienu paliek smagāka. Jau sen bija noliegts iziet uz ielām bez speciālas atļaujas pēc desmitiem vakarā. Ar 23.oktobra rīkojumu komandanta stunda noteikta jau no sešiem vakarā. Taupības nolūkā daudzās mājās izslēgta elektrība.

Šodien jau divas reizes bija uzlidojums, un šoreiz arī Vecliepāja stipri cieta. [..]

1944.g.6.novembrī. Visiem liepājniekiem bija izsniegtas baltas kartītes tranšeju darbos nostrādāto dienu atzīmēšanai un šīs atzīmes deva tiesības uz produktu kartītes saņemšanu. Bet otrā novembrī tika izdots jauns rīkojums, ka Liepājā drīkst palikt tikai tie iedzīvotāji, kuri strādā karam svarīgos darbos. Pārējiem jāizbrauc uz Vāciju vai Kurzemes iekšieni.

Bez likumīgas atļaujas palikt Liepājā bija bīstami, jo tos spaidu kārtā evakuēja uz Vāciju.[..]

1945.g. 1.janvārī. Jaungadu arī šogad sagaidīja trokšņaini – ar šāvieniem un raķetēm. Bet tagad cilvēki ir pieraduši pie šāvienu sekām, ka citādi tos nevar iedomāties, kā nāvi nesošus. Tāpēc sieviņas pat sabēgušas patvertnēs, gaidīdamas gaisa uzbrukumu.

1945.g. 28.februārī. Nupat divas sievas nostājušās uz ielas stūra, viena otrai kaut ko tik svarīgi stāsta, ka pat lielās briesmas aizmirsušās. Gais noskaidrojies un lielgabali sāk jau šaut. Pēc vakardienas nervozēšanas sakarā ar izlūku lidmašīnām virs Liepājas un gaisu satricinošiem sprādzieniem naktī, redzams, viņām nav viegli uz vietas nostāvēt. Bet sarunas pārtraukt vēl grūtāk. Te atsveicinās, te, šāvieniem rimstot, atkal sanāk kopā un steidzas palikušo izteikt.

1945.g. 16.aprīlī. Tagad naudas skaitīšana mācītājam visgrūtākais darbs, jo viņai nav nekāda praktiska mērķa. Agrāk ar upura (ziedoju) naudu vismaz trūcīgajiem varēja izdarīt prieku. Tagad sīknaudu nemaz nevar rādīt, visi no tās kratās nost. Bet trūcīgie vispār naudu vairs negrib ņemt. Vēl nesen, apmeklējot kādu slimnīcu, piedāvāju naudu, bet viņa atklāti pateica, ka produktus ar pateicību pieņems, bet naudu gan ne. [..]

Vaivods J. Septiņi mēneši Liepājas cietoksnī (1944.g.9.oktobris – 1945.g.9.maijs)

Avots B

O.Freivalda atmiņas par dzīvi Kurzemes cietoksnī

Nedaudzos kuģus, kas šais dienās Liepājas ostā, bēgļu masas burtiski šturmeja. Notika daudz nelaimes gadījumu. Kāda māte pat pazaudēja savu mazgadīgo dēlu. To, ļaudīm traucoties uz kuģa, nogrūda no kuģa laipām un zēns nogāzās uz ielas bruģa un bija uz vietas beigts. Pati māte vairs netika atpakaļ no kuģa krastā. Viņai mirušais bērns bija jāpamet krastā guļam. [..] uz kuģiem nācās gaidīt dienām un pat nedēļām ilgi. TP (Tautas palīdzība) mītnes varēja uzņemt tikai niecīgu daļu. [..] Pārējie pārpildīja visus brīvos privātos dzīvokļus, vai visbiežāk pavadīja dienas un naktis kilometriem garās pajūgu rindās pie ostas.[..]

Pārtikas stāvoklis pēc Jaunā gada bija katastrofāls. Uz normālpatērētāju kartiņām izsniedza vairs tikai 1,6 kg rudzu maizes vai 1,1 kg miltu, 350.g. zirga gaļas, 100g. kafijas surogāta un 250.g. sāls nedēļā. Strādājošie gan vēl papildus saņēma 700.g. maizes, 100.g. gaļas, 75.g. liellopu tauku, 150.g.

barības līdzekļu un 100g. cukura. Smaga darba strādnieki vēl 800.g. maizes, 100g. gaļas un 40g. tauku. Bet mazbērni vispār saņēma tikai 1kg.rudzu maizes, 100.g. zirga gaļas, 75.g. liellopu tauku un 100g.kafijas surogāta. Tikai ar 22.janvāri (..) bērniem līdz 6.g. atļāva izsniegt 2 litrus vājpiena nedēļā un ar 12.februāri zīdaiņiem līdz 1 gada vecumam – pus litru pilnpiena dienā.

Freivalds O. Kurzemes cietoksnis II

Avots C

Fragmenti no publikācijām laikrakstā „Tēvija”. (Laikraksts iznāca Liepājā Kurzemes cietokšņa periodā).

1944.gada 24.novembrī

Rīkojums par transporta un slēpju apķīlēšanu. Ar šo apķīlāju armijas vajadzībām visas Liepājas pilsētas robežās atrodošās transporta ragavas un slēpes. (..) Nav jānodod slēpes zem 1,60m (..) Par nodotām ragavām un slēpēm pienākas atlīdzība.

1945.gada 31.janvārī

Sargieties no vēdera tīfa. Sakarā ar vēdera tīfa izplatīšanos Liepājas pilsētā, veselības pārvalde aizrāda iedzīvotājiem nelietot nevārītu ūdeni un citus produktus nevārītā veidā. Pirms ēšanas rūpīgi jānomazgā rokas un vispārīgi jāievēro vislielākā tīrība. Tādā ceļā katrs iedzīvotājs visvieglāk varēs izvairīties no saslimšanas ar vēdera tīfu.

1945.gada 8.martā

Pārmaiņas gāzes piegādē. Sākot ar sestdienu 1945.g. 10.martu Liepājas gāzes fabrika dos gāzi tikai laikā no pl.5.30 līdz 7.30 un no 10.30 – 13.30 un no 17.30 – 19.30. Iedzīvotāji aicināti gāzes lietošanā ievērot lielāko taupību, citādi sekos rīkojumi par vēl tālākiem ierobežojumiem gāzes piegādē.

1945.gada 14.aprīlī

Nāves sods par svešu raidījumu klausīšanos. Jau atkārtoti aizrādīts, ka ienaidnieka raidītāju ziņu raidījumu noklausīšanās ir aizliegta un par to draud vissmagākais sods.

Par atkārtotu ienaidnieka raidījuma noklausīšanos un to sniegto melu ziņu izplatīšanu šā gada 31.martā lauksaimnieks Roberts Brandmanis notiesāts uz nāvi un nošauts.

1945.gada 18.aprīlī

Mūzikas pēcpusdienu. Tautas palīdzības Liepājas pilsētas apriņķis rīko sestdien, 21.aprīlī pl.17.30 Liepājas operas un drāmas teātra telpās latvju mūzikas un literatūras pēcpusdienu. Piedalās Mollija Reizniece, Gunārs Elksnis, Miķelis Fišers, Kārlis Locenieks, Ingus Nārums un Kurzemes raidītāja stīgu kvartets. Pie klavierēm Kurts Kalniņš.

2) Atbildi uz jautājumiem:

1. Kādus secinājumus par civiliedzīvotāju dzīvi Liepājā Kurzemes cietokšņa periodā Tu vari izdarīt? Izvērtē tos sekojošās sadaļās:

Sadzīve - _____

Kultūra - _____

Bēgļi - _____

Ierobežojumi - _____

Nauda - _____

2. Kādas pārdomas par iedzīvotāju dzīvi kara laikā Tev rodas pēc šo tekstu izlasīšanas?

Otrais pasaules karš Latvijas teritorijā

1. Jautājumi par kara sākumu Latvijā:

- 1) Atsauc atmiņā Starpkara perioda notikumus Eiropā un izvērtē kā šie notikumi ir ietekmējuši Otrā pasaules kara sākumu Latvijā. Par palīgu vari izmantot doto notikumu virkni:
 - a. Vācijas zaudējums Pirmajā pasaules karā -> nacistu nākšana pie varas -> Ā.Hitlera ārpolitiskie mērķi.
 - b. Boļševiku apvērsums Krievijā -> PSRS izveidošanās -> J.Staļina nākšana pie varas.
 - c. Latvijas Republikas izveidošanās -> autoritārā režīma izveidošanās Latvijā.
- 2) Latvija nebija vienīgā valsts, kas Otrā pasaules kara sākumā pasludināja savu neitralitāti. Izskaidro un pamato kāpēc, Tavuprāt, tiek respektēta tādu valstu kā Šveices un Zviedrijas neitralitāte, bet netiek respektēta – Latvijas.

2. Latvija padomju okupācijā:

- 1) Izpēti plakātu A un atbildi uz jautājumiem:
 - Kuru notikumu attēlo plakāts?
 - Kāds ir plakāta mērķis?
 - Kā Tu izskaidrotu plakātā attēloto sižetu?
 - Kādus simbolus Tu vari saskatīt plakātā?



Plakāts A

2) Parlamenta vēlēšanas:

- Iepazīsties ar vēsturnieka A.Baloža tekstu par vēlēšanu norisi 1940.gada 14. un 15. Jūlijā:

Kandidātu virzīšanai uz vēlēšanām tika atvēlēts ļoti īss laiks, neraugoties uz to iepriekšējais izglītības un tieslietu ministrs Atis Ķēniņš sāka organizēt alternatīvu sarakstu. (..) Kad jaunā vara redzēja, ka viņiem neizdosies apturēt opozīcijas kandidātus, komunistiskā režīma iekšlietu ministrs Vilis Lācis pavēlēja arestēt A.Ķēniņu un lielāko daļu viņu kandidātu, pārmeklēt vēlēšanu iecirkni un slēgt to un konfiscēt visus vēlēšanu materiālus.

Vienlaikus tika izstrādāti norādījumi, kā piespiest iedzīvotājus piedalīties vēlēšanās. Katram pilsonim bija iekšzemes pase, kurā iespieda zīmogu. Drošības orgāni lika saprast, ka tos, kam pasē šāda zīmoga nebūs, sagaida izrēķināšanās (..) Strādniekus un ierēdņus uz vēlēšanām veda organizēti.

Vēlēšanu iecirkņos atradās kabīnes, bet tie, kuri gribēja tās izmantot vai arī kuriem bija drosme pieprasīt aploksni balsošanas biļetenam, modināja aizdomas vēlēšanu rīkotājos, un šādus vēlētājus varēja nogādāt uz NKVD. Tika paziņots, ka vēlētājiem vajag parādīt savu "demokrātisko noskaņojumu" un, lai to pasvītrotu, nebija ieteicams lietot ne kabīnes ne aploksnes. Pēc vēlēšanu komisijas norādījuma varēja vēlēt pat tādi, kam nebija nekādu personu apliecinošu dokumentu. Pietika, ja vēlēšanu komisijā kāds apliecināja, ka pazīst balsotāju.

Aiz pārskatīšanās vēlēšanu rezultāti tika publicēti 12 stundas pirms iecirkņu slēgšanas. 97,6% bija nobalsojuši par "Darba tautas bloku".

- atbildi uz jautājumiem:
 - Noskaidro demokrātisku vēlēšanu pamatprincipus.
 - Kuri no šiem principiem tika pārkāpti 1940.gada vēlēšanās, kuri fakti tekstā par to liecina?

Latvija vācu okupācijā:

1) Nacistu plāni un pārvalde:

Izpēti nacistiskās okupācijas periodā tapušo plakātu (plakāts B) un atbildi uz jautājumiem:

- Par kādām vērtībām stāsta plakāts? Kā tas sasaucas ar nacistu ideoloģiju?
- Izpēti attēlā redzamos simbolus, kādus secinājumus par tiem Tu vari izdarīt?
- Salīdzini šo plakātu ar iepriekš aplūkoto plakātu A. Kādas kopīgās pazīmes Tu vari saskatīt?



Plakāts B

2) Militārā politika:

1) Izlasi leģionāra V.Sproģa atmiņas par iesaukumu leģionāros:

Biju to 79 audzēkņu skaitā, kas 1943.gada martā saņēma aicinājumu ierasties reģistrācijas komisijā karaklausības sakarā. Aicinājums it kā nozīmētu, ka tā ir brīvprātīga lieta, kas nevēlas to varētu atstāt bez ievēribas. Bet šajā paziņojumā skaidri norādīts, ka neierašanās gadījumā paredzēts sods pēc kara laika likumiem. Tā būtībā bija mobilizācija. Neviens no mums nevēlējās tērpties cietumnieku drēbēs vai nonākt vācu koncentrācijas nometnē. Bez tam sapratām arī to, ka esam aicināti cīņā pret mūsu tautas visļaunāko ienaidnieku. Pāri nodarījumi Baigajā gadā nebija aizmirsti. Izrādījās, ka kļūt par leģionāru latviešu vienībā nebija simtprocentīgi spiesta lieta. Varējām arī pieteikties vermahta rindās. Bet bijām par lepniem, lai to darītu, zinot, ka sveštautieši pie āriski noskaņotajiem vāciešiem var reizē kļūt arī viņu zābaku tīrītāji. Bija arī iespēja pieteikties vācu kara transportstrādnieku (strelo) vienībā. Bet par tām vēl sliktāka slava. Tur bija bīstams un pazemojošs darbs. Protams, varējām bēgt pie krieviem. Bet to neviens no mums nevēlējās. Vienīgi kāds no mūsējiem aizbēga uz Zviedriju. Iespējams, ka vēl daži uzsāka slapstīšanos, cerot tepat Latvijā sagaidīt kara beigas. Vēlāk atklājās, ka vācieši no iesauktajiem vidusskolniekiem formēja īpašus kaujām spējīgas vienības. Liela nozīme tika piešķirta arī puisi

augumiem. Skaitījās pie liela auguma jauniešiem. Man pateica konkrēti – būs leģionārs. Lēnīgos lauku zēnus, kuriem zemāka izglītība vai augumi neatbilda attiecīgam lielumam, nodalīja atsevišķi. Viņiem apmācības bija citā vietā, ne Bolderājā kā mums.

Atbildi uz jautājumiem:

- Kāpēc atmiņu autors atzīmē, ka aiz brīvprātīga iesaukuma faktiski slēpās mobilizācija? Kura informācija atmiņās šo faktu apstiprina?
- Kādas alternatīvas dienestam latviešu leģionāros saskata avota autors?

2) Atbildi uz jautājumiem izsakot un pamatojot savu viedokli:

- Kāpēc jautājums par latviešu leģionāriem Latvijas sabiedrībā tiek vērtēts tik neviennozīmīgi?
- Kādus argumentus min viena un otra viedokļa pārstāvji?
- Kāpēc, runājot par Otro pasaules karu un militārajiem formējumiem gan sarkanajā armijā, gan nacistiskajā armijā, tiek runāts par latviešu tautas traģēdiju?